

## BASIC SKILLS IN LIFE SCIENCES COURSE: TEACHING CREATIVITY WITH PHILOSOPHY FOR CHILDREN (P4C) APPROACH

Ramazan AKAN\*

**Received (First):** 11.11.2023

**Accepted:** 27.12.2023

**Citation/©:** Akan, R. (2023). Basic skills in life sciences course: Teaching creativity with philosophy for children (P4C) approach. *Journal of Advancements in Education*, 1(1), 50-63.

### Abstract

Students who actively engage in primary education and strive for academic success often encounter challenges in effectively addressing their own needs and problem-solving within the resources available in their daily lives. Meeting these challenges requires the application of skills such as effective resource utilization, communication, cooperation, creativity, and problem-solving, which align with the primary objectives of the Philosophy for Children (P4C) approach at the Basic Education level. In this study, 30 primary education students participated in "Life in Nature" and "Life in Our Country" theme activities within the Life Science course, employing the Philosophy for Children (P4C) approach. Semi-structured questions were posed during interviews to unveil the fundamental skills and creativity fostered by Philosophy for Children in the context of the life sciences course. Data analysis employed the descriptive analysis method. The outcomes of the six P4C activities designed to enhance basic skills and creativity in the Life Science course were evaluated based on themes arising in the Life Science lessons. Findings indicate active student participation in activities related to the life sciences course and P4C. Noteworthy results and activities demonstrate that students internalized essential life science course skills, as well as creativity, communication, cooperation, and problem-solving skills through P4C implementation. Data also reveal that P4C activities enable individuals to acquire fundamental life skills, including making informed choices, analyzing information, effective communication, adaptability to their environment, assumption of responsibility, internalization of values, acceptance of challenging processes, and the cultivation of flexible thinking. To enhance the quality of education, it is recommended that P4C practices be conducted rigorously. Additionally, there is a need for accelerated in-service training programs for facilitators, teacher candidates, and educators in the effective implementation of P4C in educational settings.

**Keywords:** Life Sciences Course, Philosophy for Children, Primary Education, Primary Students

## HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE TEMEL BECERİLER: YARATICILIĞIN ÇOCUKLAR İÇİN FELSEFE (P4C) YAKLAŞIMI İLE ÖĞRETİMİ

Ramazan AKAN<sup>1\*</sup>

**Makale İlk Gönderim Tarihi / Recieved (First): 11.11.2023 Makale Kabul Tarihi: 27.12.2023**

**Atıf/©:** Akan, R. (2023). Hayat bilgisi dersinde temel beceriler: Yaratıcılığın çocuklar için felsefe (P4C) yaklaşımı ile öğretimi. *Journal of Advancements in Education*, 1(1), 50-63.

### Özet

Temel Eğitim kademesinde aktif bir katılımı eğitim öğretim hayatını sürdüren ve bir sonraki eğitim kademesi için gelişim göstermeye devam eden, akademik başarı beklentisi olan öğrenciler, günlük yaşam akışında farkında olmadan var olan kaynakları etkin kullanma konusunda zorluklarla karşılaşabilmektedir. Bu bağlamda, ihtiyaçların karşılanmasında kaynakların etkili kullanımı, iletişim, iş birliği, yaratıcılık ve sorun çözme becerilerinin gelişimi önem arz etmektedir. Temel Eğitim kademesinde bu ihtiyacın karşılanması, Çocuklar İçin Felsefe (P4C) yaklaşımının ana hedefleri ile örtüşmektedir. Bu çalışma kapsamında, Temel Eğitim kademesinde yer alan 30 öğrenci, Hayat Bilgisi dersi kapsamında "Doğada Hayat" ve "Ülkemizde Hayat" temalarını içeren etkinlikleri, P4C yaklaşımıyla deneyimlemiştir. Deneyim sonrası gerçekleştirilen görüşmelerde, öğrencilere P4C hakkında farkındalık ve Hayat Bilgisi dersindeki temel becerilere odaklanan, aynı zamanda yaratıcılığı açığa çıkarıcı yarı yapılandırılmış sorular yöneltilmiştir. Veriler, betimsel analiz yöntemi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Hayat Bilgisi dersi temel becerileri ve yaratıcılık kazanımını hedefleyen P4C uygulaması altı etkinlik sonucunda, P4C farkındalığı Hayat Bilgisi dersi temaları üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, öğrenciler Hayat Bilgisi dersi ile P4C ilişkilendirilerek gerçekleştirilen etkinliklere aktif katılım göstermiştir. Öne çıkan bulgular, etkinliklerin sonucunda öğrencilerin Hayat Bilgisi dersi temel becerileri, yaratıcılık, iletişim, iş birliği ve sorun çözme becerilerini P4C yaklaşımıyla içselleştirdiklerini göstermektedir. Veriler, P4C uygulamasının bireylerin sağlıklı seçim yapma, analiz etme, iletişim kurabilme, çevreye uyum sağlama, sorumluluk alma, değer kavramını içselleştirme, zorlu süreçleri kabul edip esnek düşünme becerisini kazanmada destek olduğunu göstermektedir. P4C uygulamalarının nitelikli bir şekilde gerçekleştirilmesi için, kolaylaştırıcılara, öğretmen adaylarına ve öğretmenlere hizmet içi eğitimlerin hızlandırılması önerilmektedir, bu da eğitim kalitesini artırabilir.

**Anahtar Kelimeler:** Çocuklar için Felsefe, Hayat Bilgisi Dersi, İlkokul Öğrencileri, Temel Eğitim

### 1. GİRİŞ

Temel Eğitim kademesinde eğitim öğretim hayatına aktif bir katılımı devam eden ve bir sonraki eğitim kademesindeki gelişimlerini sürdüren, akademik başarı beklentisi olan öğrenciler, günlük yaşantıları içinde, farkında olmadan mevcut kaynakları etkin bir biçimde kullanma konusunda zaman zaman kendi ihtiyaçlarına cevap verme ve problem çözme konularında zorluklarla karşılaşabilmektedir. Bu bağlamda, ihtiyaçların karşılanmasında kaynakların etkili kullanımı, iletişim, iş birliği, yaratıcılık ve sorun çözme becerilerinin gelişimi, günümüzde oldukça önemli bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır (MEB, 2018).

Ramazan AKAN, PhD., Uludağ Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı, Bursa, Türkiye, [ramazanakan48@hotmail.com](mailto:ramazanakan48@hotmail.com) ve Orcid no: 0000 0002 0525 0389

\* Bu makale, yazarın Hayat Bilgisi Öğretiminde Çocuklar İçin Felsefe Yaratıcı Düşünme Becerisi Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerisine Etkisi adlı doktora tezinden üretilmiştir.

Temel Eğitim kademesinde bu ihtiyaçlara yönelik çözümler sunmak, Çocuklar İçin Felsefe (P4C) yaklaşımının ana hedefleri ile örtüşmektedir. Hayat Bilgisi dersi, temel becerilerin, kültürel değerlerin ve yaratıcılığın kazandırılmasında, özellikle Temel Eğitim kademesinin ilk üç yılında kritik bir rol oynamaktadır. Öğrencilerde geliştirilmesi beklenen temel beceriler ve yaratıcılık, P4C yaklaşımının, öğrencilere doğru sorular sorma ve düşünme yeteneği kazandırması, dinleme becerilerini geliştirmesi ve öğrencilerin kendilerini ifade edebilme yeteneklerini desteklemesi ile uyumlu bir şekilde ilerlemektedir (Kale, 2019).

Bu bağlamda, P4C yaklaşımı, öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerini güçlendirmek, bakış açılarını genişletmek ve temel becerilerini en üst düzeye çıkarmak amacıyla eğitim programları içinde kapsamlı bir şekilde kullanılabilir. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB, 2005) tarafından Hayat Bilgisi dersi, bireyin kendi kimliğini anlaması, içinde bulunduğu dünyayı ve toplumu anlama ve anlamlandırma süreçlerine katkı sağlayan önemli bir ders olarak tanımlanmaktadır.

## 2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

P4C, bireyin yaşam becerilerini etkin bir şekilde yerine getirme, kendini ifade etme ve sorumluluk alma konularında kendini ve yaşamı anlama sürecine büyük katkı sağlamaktadır (Direk, 2008). Bu çalışmanın temel odak noktası, bireyin düşünme becerilerini öğrendiği, doğru sorular sormayı başardığı ve kendini ifade edebilme yeteneklerinin desteklendiği, dolayısıyla temel becerilerin kazandırılması ve özgün fikirlerin ortaya çıkarılması bağlamında hayati önem taşıdığıdır. Bu yöntemin etkili bir öğrenme ve öğretme yöntemi olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın önemi, öğrencilere temel beceriler kazandırılması ve yaratıcılıklarının açığa çıkarılması konusundadır, aynı zamanda 21. yüzyıl becerilerini içermesi bakımından da kritiktir (Uygun vd., 2006). Millî Eğitim Bakanlığı (MEB, 2018), eğitim programını daha kapsayıcı ve uyumlu hale getirmek amacıyla 2018 yılında Hayat Bilgisi öğretim programında değişiklik yaparak, öğrencilere "Temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, yaşadığı toplumun değerlerini, doğaya ve çevreye duyarlı araştıran, üreten ve ülkesini seven bireyler yetiştirmek" hedefini güncellemiştir (s. 5). Bu bağlamda, P4C öğrencilere temel beceriler kazandırma amacına hizmet ettiği açıkça görülmektedir (Akan, 2022).

P4C, bireylere sağlıklı seçim yapma, analiz etme, iletişim kurabilme, çevrelerine uyum sağlama, sorumluluk alma, değer kavramını içselleştirme, zorlu süreçleri kabul edip esnek düşünme becerileri kazandırdığı belirtilmektedir (Özmete, 2011). Bu ifade, bireyin temel yaşam becerilerini kazanmasının, kaliteli bir yaşam sürmesi ve kaynakları etkin bir şekilde kullanabilmesi anlamına geldiği vurgulanmaktadır.

Çalışmanın sunduğu kazanımlar, yarı yapılandırılmış sorular aracılığıyla Hayat Bilgisi programı temalarını ele alarak öğrencilerin yaratıcılığını ortaya çıkarmaktadır. Bu sorular, "Doğada Hayat" ve "Ülkemizde Hayat" gibi programdaki temalarla ilişkilidir (MEB, 2009). Kazanımların belirlenmesinde, beceriler ve yaratıcılık disiplinler arası geçişlere özel bir önem verilmiştir.

Worley (2009), P4C'nin soyut düşünceye katkısının yanı sıra düşünme becerilerinin gelişimini destekleme açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. Akkocaoğlu Çayır ve Akkoyunlu (2016), öğrencilerin felsefenin insan hayatındaki rolünü anladıklarını ve felsefi soruların sıradan insanlar tarafından da sorulabileceğini kavradıklarını belirtmiştir. Petek Boyacı ve arkadaşları (2018) ise P4C'nin çocuklarda eleştirel, iş birliği, yaratıcı ve özenli düşünme becerilerini geliştirdiğini ortaya koymuştur. Rábanos ve Torres (2012) öğretmen eğitimi üzerine yaptığı araştırmada, yaratıcı

becerilerin desteklenmesine yönelik programın önemine vurgu yaparak, öğrenme ve öğretme modelinde yaratıcı becerilerin geliştirilmesine odaklanan bir programın gerekliliğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak, bu çalışma, P4C uygulama etkinliklerinin Hayat Bilgisi temaları ile disiplinler arası geçişlerle entegre edilerek öğrencilere yaratıcı beceriler kazandırmak ve felsefi düşünme yeteneklerini derinleştirmek amacıyla bir senaryo planına dönüştürülmesini amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilerin temel becerilerini geliştirme, kendini tanıma ve keşfetme süreçlerine katkı sağlamaktadır.

### 3. ARAŞTIRMA

#### 3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, Hayat Bilgisi dersinde temel beceriler ve yaratıcılığın P4C yaklaşımı ile öğretiminin incelenmesidir. Bu bağlamda, araştırmanın odak noktası, öğrencilerin temel becerileri ve yaratıcılığı P4C yöntemiyle nasıl öğrendikleri ve içselleştirdikleri üzerine odaklanmaktadır.

Araştırmanın önemi, öğrencilerin temel becerileri geliştirmesi ve yaratıcılıklarını ortaya çıkarmalarına yönelik eğitim stratejilerinin etkinliğini değerlendirmektir. Hayat Bilgisi dersi, öğrencilerin temel yaşam becerilerini kazanmalarına ve kültürel değerleri içselleştirmelerine yönelik önemli bir platform sunmaktadır. P4C Yaklaşımı ise öğrencilere düşünme becerilerini, eleştirel düşüncüyü ve yaratıcılığı geliştirme konusunda bir çerçeve sunar.

Araştırmanın soruları, Hayat Bilgisi dersinde temel becerilerin ve yaratıcılığın P4C Yaklaşımı ile öğretimine yönelik öğrenci görüşlerini anlamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin P4C yöntemiyle temel becerileri ve yaratıcılığı nasıl değerlendirdikleri ve bu öğretim yaklaşımının etkilerini nasıl algıladıkları araştırılmaktadır. Sonuç olarak, bu araştırma, Hayat Bilgisi dersinde temel beceri ve yaratıcılığın P4C Yaklaşımı ile öğretiminin değerlendirilmesi yoluyla eğitim pratiğine katkı sağlamayı amaçlamaktadır ve soruları aşağıdaki gibidir:

- Öğrencilerin Hayat Bilgisi dersinde temel becerilerin P4C yaklaşımı ile öğretimine yönelik görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin Hayat Bilgisi dersinde yaratıcılığın P4C yaklaşımı ile öğretimine yönelik görüşleri nelerdir?

#### 3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın çalışma grubu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Temel Eğitim kademesinin üçüncü sınıflarında yer alan ve Bursa Nilüfer ilçesinde eğitim gören 30 öğrenciden (18 kız, 12 erkek) oluşmaktadır. Bu öğrenciler, Hayat Bilgisi dersi kapsamında "Doğada Hayat" ve "Ülkemizde Hayat" temalarını P4C yöntemiyle deneyimlemişlerdir.

Araştırmanın odak noktası olan bu öğrencilere, P4C hakkında farkındalık oluşturmak ve Hayat Bilgisi dersinde temel becerilerin ve yaratıcılığın kazandırılmasını kolaylaştıran faktörleri belirlemek amacıyla görüşme formu aracılığıyla sorular yöneltilmiştir. Bu sorular, öğrencilerin P4C uygulaması ile ilişkilendirdikleri temel beceriler ve yaratıcılık kazanımları üzerine odaklanmıştır.

Araştırma kapsamında öğrencilere, P4C uygulaması ile gerçekleştirilen her bir tema için bir veya iki etkinlik olmak üzere toplamda 5 etkinlik sunulmuştur. Bu etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin Hayat Bilgisi dersinde temel beceri ve yaratıcılık kazanımlarını değerlendirmek, aynı zamanda P4C hakkındaki farkındalıklarını ölçmek amaçlanmıştır. Öğrencilerin demografik bilgileri, ÖK1, ÖK2 ve ÖE3 kodlarıyla belirtilmiştir.

### 3.3. Araştırmanın Yöntemi

Hayat Bilgisi dersinde temel beceriler ve yaratıcılığın değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma, durum çalışması modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Çalışmanın odak noktası, "Doğada Hayat" ve "Ülkemizde Hayat" temalarının P4C yaklaşımı ile derinleştirilerek öğrencilere sunulmasıdır. Bu sunumlar sırasında öğrencilere yöneltilen yarı yapılandırılmış sorular aracılığıyla temel beceriler ve yaratıcılık açığa çıkarılmış ve elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Bu çalışma, McMillan'ın (2000) tanımına uygun olarak durum çalışması modelini kullanmıştır. Durum çalışması, bir programın, sosyal bir grubun veya birbiri ile ilişkili olayların detaylı bir şekilde incelendiği bir yöntemdir. Bu model, belirli bir bağlamdaki olayları, süreçleri ve etkileşimleri anlamak ve açıklamak için kullanılan kapsamlı bir araştırma yaklaşımı olarak kabul edilir.

Çalışma kapsamında öğrencilere yöneltilen sorular ve elde edilen veriler, yarı yapılandırılmış bir formatta analiz edilmiş ve ardından betimsel analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu süreç, öğrencilerin Hayat Bilgisi dersinde kazandıkları temel beceriler ve yaratıcılık ile ilgili görüşlerini derinlemesine anlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

### 3.4. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Araştırmanın başlangıcında, literatür taraması yapılmış ve ardından yarı yapılandırılmış sorular hazırlanarak uzman görüşleri alınmıştır. Pilot çalışma kapsamında, hazırlanan sorular iki öğrenciye yönlendirilmiş ve sorulara nitelikli cevaplar alındığı gözlemlenmiştir. Bu aşamada sorularda herhangi bir değişiklik yapma ihtiyacı hissedilmediğinden, aynı sorular diğer gönüllü katılımcılara yönlendirilmiştir.

Araştırma sürecinin bir parçası olarak, veri toplama öncesinde seçilen Hayat Bilgisi dersi temalarında yer alan kazanımlara odaklanan felsefi soruşturma etkinliği uygulanmıştır. Daha sonra, öğrencilere yöneltilen yarı yapılandırılmış görüşme formu dağıtılmıştır. Öğrenciler, sorulara gönüllü olarak katılım sağlamış ve özgün cevaplar vermiştir. Öğrencilerin bu etkinliklere aktif bir şekilde katılım sağladığı ve özgün düşüncelerini ifade ettiği gözlemlenmiştir.

Verilerin analizi sürecinde, öğrencilerin 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde "Hayat Bilgisi dersinde temel beceriler" ve "Hayat Bilgisi dersinde yaratıcılık" konularındaki görüşleri üzerine odaklanılmıştır. Araştırma sorusuna cevap aranarak, öğrencilerin bu konulardaki görüşleri kategorize edilmiş ve bulgular bu bağlamda sunulmuştur. Öğrencilerin etkinliklere aktif katılım sağlamış olmaları, araştırmanın güvenilirliğini artırmaktadır.

### 3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada, Yıldırım ve Şimşek'in (2020) tanımına uygun olarak betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verilerin değişiklik yapılmadan aktarıldığı, ifade

edilenlerin yorumlandığı ve paylaşıldığı bir yöntemdir. Bu süreçte araştırmacı, ortaya çıkan durumu anlamak ve ifade etmek amacıyla verilere yaklaşmıştır.

Betimsel analiz kapsamında, elde edilen veriler kodlanarak cevaplar belirli temalar altında toplanmıştır. Dikkat çeken kelimelerin frekansları belirlenerek tablolaştırılmış ve oluşan tablolar yorumlanmıştır. Bu yorumlama sürecinde, ifadelere değişiklik yapılmadan araştırmacı tarafından ortaya konulan durum ve bulgular paylaşılmıştır.

Araştırmada yer alan katılımcılar, gizlilik ve anonimlik prensiplerine uygun olarak ÖK1, ÖK2, ÖE3 şeklinde kodlanmıştır. Bu kodlamalar, katılımcıların kimliğini koruma ve verilerin güvenilirliğini sağlama amacını taşımaktadır.

### 3.6. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı, öncelikle P4C alanında uzmanlık eğitmen eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Daha sonra, araştırmacı bu uzmanlık alanında tüm eğitim kademelerinde gönüllü olarak P4C uygulamaları gerçekleştirmiştir. Bu uygulamaların, öğrencilerin disiplinlerarası çalışmalara katılımını teşvik ettiği ve öğrencilerin yaşları, ilgi alanları ve ihtiyaçları doğrultusunda temel becerilerin kazandırılması ile yaratıcılıklarının açığa çıkarılmasına destek sağladığı gözlemlenmiştir.

Araştırmacı, elde ettiği deneyimleri kullanarak, bu makaleye konu olan, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye odaklanan bir tez çalışması olan "Hayat Bilgisi Öğretiminde Çocuklar İçin Felsefe Yaratıcı Düşünme Becerisi Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerisine Etkisi" adlı çalışmasını tamamlamıştır. Bu tez çalışması, öğrencilere yönelik yapılan P4C etkinliklerinin, yaratıcı düşünme becerilerini nasıl etkilediğini anlamaya yönelik bir derinleşme sağlamıştır.

## 4. BULGULAR

"Hayat Bilgisi Dersinde Temel Beceriler, Yaratıcılığın Çocuklar İçin Felsefe Yaklaşımı ile Öğretimi" başlıklı çalışmanın öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgular sırasıyla sunulmuştur.

### 4.1. Öğrencilerin Temel Becerileri ile İlgili Bulgular

Hayat Bilgisi dersinde temel becerilerin P4C yaklaşımı ile öğretimine yönelik öğrenci görüşleri şu şekildedir:

#### 4.1.1. İletişim Kategorisi

Öğrencilere "Vecihi Hürkuş'la konuşma ve tanışma fırsatın olsaydı, ona neler sorardın?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcı görüşleri Tablo 1'de sunulmuştur.

**Tablo 1. Temel Beceriler Teması “İletişim” Kategorisine İlişkin Katılımcı Görüşleri**

| Paydaş  | Kod                    | Frekans |
|---------|------------------------|---------|
| Öğrenci | Uçağın Tasarımı        | 15      |
|         | Kullanılan Malzemeler  | 10      |
|         | Duygular ve Düşünceler | 8       |
|         | Meslek olarak Pilot    | 5       |

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin uçağın tasarımı, kullanılan malzemeler, duygular ve düşünceler, pilotluk mesleği gibi konularda meraklı oldukları görülmektedir. Öğrencilerin soruları, araştırma konusuyla ilgili derinlemesine düşünmelerini ve iletişim becerilerini kullanmalarını sağlamıştır. Öğrencilerin görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

"Pervaneleri nasıl döndürdünüz?" (ÖE1)

"Uçak yapmak aklınıza nereden geldi? Uçak yaparken aklınızda neler vardı? Uçaklarınızda özel bir gün var mı?" (ÖK2)

"Uçağın ne kadar hızlıydı? Nasıl bir şeydi? Nasıl özellikleri vardı? Heyecanlı mıydın? Uçağımı sevdin mi?" (ÖE5)

"Nerede yaşıyorsun? Annenin ve babanın adı ne? Beni de uçağa bindirir misin?" (ÖK9)

#### 4.1.2. İş Birliği Kategorisi

Öğrencilere "Yaşadığın ilçenin belediye başkanı seçilmiş olsaydın, hangi alanlarda iş yapardın?" sorusu yöneltilmiş ve iş birliği kategorisi altında değerlendirilmiştir. Katılımcı görüşleri Tablo 2'de sunulmuştur.

**Tablo 2. Temel Beceriler Teması "İş Birliği" Kategorisine İlişkin Katılımcı Görüşleri**

| Paydaş  | Kod                                     | Frekans |
|---------|-----------------------------------------|---------|
| Öğrenci | Eğitim ve dil-konuşma öğrenme           | 15      |
|         | Sağlık hizmeti                          | 10      |
|         | Maddi destek                            | 9       |
|         | Barınma temel ihtiyaçlar ve ev eşyaları | 7       |
|         | Fizyolojik ihtiyaçlar ve giyim desteği  | 5       |

Öğrencilerin, sınıflarına yeni katılan göçmen arkadaşlarıyla yaşadıkları deneyimleri paylaştıkları gözlemlenmiştir. Bu paylaşımlarda öğrenciler, göçmen arkadaşlarıyla dil ve eğitim düzeyi konularında karşılaştıkları sorunlara vurgu yapmışlardır. Ayrıca, öğrenciler kendi kültürlerini ve dillerini arkadaşlarına öğretme çabası içinde olduklarını ifade etmişlerdir.

Arkadaşlarının ailelerinin yaşadığı sorunları gözlemleyen öğrenciler, devletin bu ailelere yardım ettiğini belirtmişlerdir. Ancak, sağlık, barınma, maddi konular ve temel ihtiyaçlarda hala yardıma ihtiyaç duyanların olduğunu düşünerek bu konuda daha fazla desteklenmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu görüşler, öğrencilerin empati kurma yeteneklerini ve sosyal sorumluluk anlayışlarını ortaya koymaktadır.

Öğrenciler, kendi çabalarıyla da para kazanarak bu yardımlara destek olmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin sorunlara duyarlılık göstermeleri, çözüm önerileri üretmeye çalışmaları ve toplumsal konularda aktif rol alma çabalarını yansıtmaktadır. Bu bağlamda,



öğrencilerin bu tür konularda düşünme ve çözüm üretme becerilerinin geliştiği gözlemlenmektedir.

#### 4.1.3. Doğayı Koruma Kategorisi

Yaşadığınız ilçenin belediye başkanı seçilmiş olsaydın, hangi alanlarda iş yapardın? sorusuna cevap olarak verilen görüşler doğayı koruma kategorisi için uygun bulunmuştur. Öğrencilerin doğayı koruma kategorisinde hayvanat bahçesi, barınak yapma, doğayı koruma ve sağlıklı olma gibi konularda projeler üretmeye yönelik düşüncelerini paylaştıkları görülmektedir. Bu konudaki görüşler, Tablo 3'te sunulmaktadır.

**Tablo 3. Temel Beceriler Teması “Doğayı Koruma” Kategorisine İlişkin Katılımcı Görüşleri**

| Paydaş  | Kod              | Frekans |
|---------|------------------|---------|
| Öğrenci | Hayvanat bahçesi | 20      |
|         | Barınak yapmak   | 15      |
|         | Doğayı korumak   | 5       |
|         | Sağlıklı olmak   | 7       |

Öğrencilerin görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

"Çocuklar için özel hayvanat bahçeleri yapardım. Çocuk parkındaki çöpleri oyuna dönüştürdüm. Hem çevre temizlenir hem de çocuklar eğlenir." (ÖK6)

"Her ağaca kuş yuvası yapardım ve ağaçların etrafını telle sarardım ki, onlara zarar gelmesin. Hayvanlar yani yaralıları için bir yer yapardım. Orda da veterinerler olurdu." (ÖE11)

"Çocuklar için zekâ kursları, çok iyi okullar yapardım. Dil kursları açardım. Yetişkinler için okuma yazma bilmeyenlere okuma yazma kursları yapardım." (ÖK8)

Öğrencilere "Plastik şişenin özelliklerini düşün. Plastik şişe ile neler yapabilirsin? Onu hangi işlerde kullanabilirsin?" sorusu yöneltilmiş ve bu yöndeki görüşler de doğayı koruma kategorisi altında değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda, öğrencilerin doğayı koruma kategorisinde plastik şişenin geri dönüşümü, özel bir topun özellikleri ve ağaçların aynı anda yaprak dökmesi sorununa yönelik çözüm önerileri bulunduğu görülmektedir.

Öğrencilerin görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

"Plastik şişeyi ağaçları sulamak için bir alet olarak kullanabilirim." (ÖK18)

"Top bütün atıkları toplama özelliğine sahip bir top olarak tasarlarım. Topta bulunan mıknatıs atıkları çeker." (ÖK16)

Bu analizler, öğrencilerin çeşitli temel beceri kategorilerinde derinlemesine düşündüklerini, yaratıcı çözümler üretebildiklerini ve P4C yaklaşımının temel becerileri olumlu yönde



etkilediğini göstermektedir. Öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar, düşünme becerilerini, empatiyi ve çözüm odaklı yaklaşımlarını ortaya koymaktadır.

#### 4.1.4. Sorun Çözme Kategorisi

Hayat Bilgisi dersinde, P4C yaklaşımı ile öğretimde "sorun çözme" kategorisine yönelik olarak yapılan çalışmada, öğrencilerden "Bir top düşün. Bu topa öyle bir özellik ekle ki, bu top doğa ile ilgili bir sorunu çözeblsin. Onu kullanan insanlar ya da diğer canlı türleri bu yeni topu doğayı korumak için kullansın. Bu top nasıl bir top? Ne tür özellikleri var? Doğayı nasıl koruyacak?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin verdiği cevaplar, öğrenci görüşleri ve sorun çözme durumu olarak ayrılmıştır ve aşağıdaki gibidir:

##### *Öğrenci Görüşleri*

"Top doğayı koruyor. Bir kamerası var. O kamera çöpleri, ormanı, evi temizler. Doğayı korur. Güneş enerjisi ile çalışır. Uçabilir ve hava kirliliğini içine çekebilir. Altan teker çıkar ve ilerleyebilir. Görünmez olur. Çünkü ışıklarını kapatır. Hayvanları korkutmadan çöpleri toplama özelliği var. Önündeki hortum ile ağaçları, bitkileri sulayabilir. İçindeki dondurucu ile hayvanları yem ile besleyebilir. O top içinde bir pervanesi olacak hoverkraft gibi denizlerdeki atıkları da yüzerek toplayabilir. Hiç batmama özelliği olacak. Çünkü dışında koruma olacak." (ÖK16)

"Tuşlu top olacak içine de tuşlara basınca cam, kâğıt, poşet, pil atıklarla tuş basınca hemen geri dönüşüm kutusu olacak. Onları uyaracak ve onlara geri dönüşümü hatırlatacak." (ÖE23)

##### *Sorun Çözme Durumu*

"Bir sabah uyandığımızda fark ettik ki bütün ağaçlar yapraklarını dökmüş. Bütün ülkelerde şehirlerde yaprağı olan bir ağaç bile kalmamış. Sence bütün ağaçların yapraklarını aynı anda dökme sebepleri ve çözüm önerilerin neler olabilir?"

"Doğada bulunan kirlilik etkili olmuş olabilir. Araba egzozundan çıkan kirler de dökülmesine sebep olmuş olabilir." (ÖK10)

"Besin kaybetmiş olabilir. Sonbahar gelmiş olabilir. Su kirliliğinden su sıkıntısı yaşanmış olabilir." (ÖE13)

"Suyun tükenmesi, besinlerin tükenmesi, aynı anda mevsim değişikliği olması nedeniyle dökülmüş olabilir." (ÖE19)

"Boşaltım yapmaları, sonbahar geldiğinde yapraklarını döker." (ÖK23)

Bu öğrenci görüşleri, sorun çözme becerilerini geliştirmeye yönelik yaratıcı düşünce süreçlerini yansıtmaktadır. Öğrenciler, somut sorunlara yönelik çözüm önerileri sunarak çevresel sorumluluk bilincini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin sorun çözme becerilerinin desteklendiği, somut materyalleri kullanarak yaratıcı fikirler ortaya koyabildikleri görülmektedir.

#### 4.2. Öğrencilerin Yaratıcılık ile İlgili Bulgular

Hayat Bilgisi Dersi'nde, P4C Yaklaşımı ile öğretimde "Yaratıcılık" teması altında gerçekleştirilen çalışmada, öğrencilere "Plastik şişenin özelliklerini düşün. Plastik şişe ile neler yapabilirsin? Onu hangi işlerde kullanabilirsin?" sorusu yöneltilmiş, bu bağlamda elde edilen katılımcı görüşleri Tablo 5 ve Tablo 6'da iki farklı tema (atıklar ve geri dönüşüm) ile ilişkilendirilerek sunulmuştur.

Bu temada veriler diğerlerine göre daha geniş olduğundan, veri ile uyumlu olarak daha fazla sayıda öğrenci görüşü raporlanmıştır.

**Tablo 5. Yaratıcılık Teması “Atıklar” Kategorisine İlişkin Katılımcı Görüşleri**

| Paydaş  | Kod                           | Frekans |
|---------|-------------------------------|---------|
| Öğrenci | Teknolojik ürün robot         | 22      |
|         | Temel ihtiyaçlardan ev eşyası | 17      |
|         | Oyuncak üretimi               | 9       |

Tablo 5'in analizi, öğrenci görüşlerinin ev eşyası, oyuncak üretimi ve teknolojik ürün robot kategorilerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Katılımcı öğrenciler arasında, 22 kişi insan hayatını kolaylaştıran teknolojik ürün robotlar, geri dönüşüm robotları ve engelliler için özel tasarımlar konusunda düşünce geliştirmiştir. Aynı şekilde, 17 öğrenci temel ihtiyaçlar kapsamında ev eşyaları yapma fikrini paylaşmış, 9 öğrenci ise oyuncak üretimine odaklanmıştır. İlgili kategorilerdeki öğrenci görüşlerine örnekler şunlardır:

"Kuşlar için yuva yapabiliriz. Kuşlar için yem kabı yapabiliriz." (ÖK3)

"Yeniden plastik şişe yapılabilir. TV kenarları için şeyler yapardım. Masanın üstüne plastik örtü yapardım. Plastik pencere kenarları yapardım." (ÖK4)

"Şişe ile bir dron yapılabilir. Ona bir kumanda yapıp pervaneler, motor kabı, kamera yapıp kumandası ile kontrol edilip uçurulabilir. Ve şişe boşa gitmez. Çöpleri toplayabilir. Tasarruf etmiş oluruz. Hem bizim bir dronumuz olmuş olur. Kendi kendine giyinebilen bir kıyafet yapılabilir. Güneş enerjisi ile çalışır. Günümüzde kullanılabilir. Uçan masa olur. Güneş enerjisi ile çalışan. Sizinle konuşan bir uçan masa. Konuşan sandalye kahvaltıyı hazırlar. Evde kullanılır. Güneş enerjisi ile çalışır." (ÖE5)

"Oyuncaklar yapabilirim. Kardeşime oyuncak yani robot yaparım." (ÖK10)

"Kıyafet, şişe, sandalye ve masada kullanabilirim. Keskin değildir. İçine su vb koyulabilir. Plastik şişe ile çöp kutusu yapılabilir. Saksı yapılabilir. Kıyafet yapılabilir. Plastikten her türden kıyafetler yapabilirim. Şişelerin içine her şey koyabilirim." (ÖK15)

"Plastik şişeyi kullanarak su taşımada kullanırım. Geri dönüşüme atarım, Plastik şişe içine dolma yaprağı koyarım. Organizatör olarak tasarlarım." (ÖK19)

"Gemi, kum saati, kalemlik tasarlayabilirdim." (ÖK22)

"Onu suluk olarak kullanabilirim. Geri dönüşüm yapar gibi onu bir oyuncakım yaparım." (ÖK23)

"Engelliler için bir tekerlekli sandalye yapardım." (ÖK24)

"Kalem kutusu ya da oyuncak yapabilirim." (ÖK28)

Bu örnekler, öğrencilerin plastik şişeleri farklı şekillerde değerlendirmeyi düşündüklerini ve yaratıcı tasarımlar geliştirdiklerini göstermektedir.

**Tablo 6. Yaratıcılık Teması “Geri Dönüşüm” Kategorisine İlişkin Katılımcı Görüşleri**

| Paydaş  | Kod                   | Frekans |
|---------|-----------------------|---------|
| Öğrenci | Doğayı temiz tutmak   | 21      |
|         | Olağanüstü özellikler | 18      |
|         | Biçimsel özellikler   | 10      |

Tablo 6'nın analizi, öğrenci görüşlerinin biçimsel özellik, doğayı temiz tutma ve olağanüstü özellikler kategorilerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerden, 21 kişi doğayı temiz tutma, çöp toplama, geri dönüşüm özelliği, ağaç sulama, dikme gibi özellikler eklemeyi tercih etmiş, 18 kişi olağanüstü özellikler vermeyi seçmiş, 10 kişi ise topa biçimsel özellikler kazandırmayı tasarlamıştır. Bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"Doğadaki çöpleri kaldıran bir top yaptım. Önce topa uzaya ve bir şeyler tutabilen bir kol takacağım. Üstüne bir düğme takacağım. Bu düğme taktığım kolla bağlantılı olacak. Bu sayede çöpleri tutup atacak. Doğamız temizlenmiş olacak. Bu topun bir de patlamazlık özelliği olacak. Bu topa bu özelliği vermemin amacı doğaya duyarlı çevreci olması." (ÖE1)

"Şekli: Yuvarlak. Özelliği: Konuşsun, yürüyebilsin, oynayabilsin. Rengi: Mavi." (ÖK2)

"Ormanda yangın olduğu zaman top söndürecek. Ağaçlar kesildiğinde top fidan dikecek. Evlerde deprem olduğu zaman top ev yapacak. Top patlamaz özellikli olacak." (ÖE3)

"Topun özelliği: Top insanlar gibi hareket edip doğayı kirletenleri uyarabilir. Topun dış görünüşü: Pembe, beyaz." (ÖK4)

"Top doğayı koruyor. Bir kamerası var. O kamera çöpleri, ormanı, evi temizler. Doğayı korur. Güneş enerjisi ile çalışır. Uçabilir ve hava kirliliğini içine çekebilir. Altan teker çıkar ve ilerleyebilir. Görünmez olur. Çünkü ışıklarını kapatır. Hayvanları korkutmadan çöpleri toplama özelliği var. Önündeki hortum ile ağaçları, bitkileri sulayabilir. İçindeki dondurucu ile hayvanları yem ile besleyebilir. O top içinde bir pervanesi olacak hoverkraft gibi denizlerdeki atıkları da yüzerek toplayabilir. Hiç batmama özelliği olacak. Çünkü dışında koruma olacak. Ve konuşabilecek." (ÖE5)

"Topa özellik eklerim. Ağaçların yanına fiskiyeler koyarım. Topa vurunca fiskiyeler çalışır. Topta yemleme sistemi var. Uzaktan yemleme sistemi çalışırdı. Topta doğayı koruması için topa vurulduğunda arabalara takılan ağırlar çöpleri toplardı. Topun üstünde doğayı koruyalım yazar. Bu sayede eğlenceli koruyabiliriz. Patlamazlık özelliği var. O yüzden fiskiye ile orman yangınlarını çözebilir." (ÖK6)

"Hologramdan olur. Uçacak. Tekrar şarj olma özelliği olacak. Çöpleri algılayabilecek sensörü olacak. Yapay zekâsı ve arayüzü olacak. Soru sorunca cevaplayacak." (ÖK7)

"Bu topu attığımızda çevredeki araba ve fabrika gazlarını temizleyebilmeli ve güneşten aldığı enerji ile evimizi aydınlatabilmeli ve güneşten aldığı enerji ile evimizi şarj edebilmeli. Hiç patlamamalı." (ÖK9)

"Çöpleri toplamak için dikdörtgen bir yerden ağ çıkacak. Çöpleri toplayacak. Deposuna su alıp yangınlarda söndürecek." (ÖK10)

"Topu elektrikli araçlardan yaparım ve ona elektrik yüklerdim." (ÖK15)

"Ali süper top. Özellikleri: Her şey. Butonla çalışıyor. Butona basınca bir dilek istediğin oluyor." (ÖK19)

"Topun delikleri olup içine su doldurup fiskeye olarak görev yapar. Topun eli kolu olsun çevredeki çöpleri toplasın isterdim." (ÖK20)

"Onu biri yuvarlarsa o çevreyi temizleyecek. Özelliği pembe, mor karışık renklerdedir. İnsanlardan çevreyi korur." (ÖK21)

"Yuvarlandığı yerdeki çöpleri toplasın, yuvarlanırken çöpler üstüne yapışsın. Top yuvarlanırken kötü gazları içine çeksinsin." (ÖK24)

"İçinde mıknatıs olan dışı plastik bir oyuncak top yuvarlanıp içinde mıknatıs olduğu için metal atıkları eğlenceli bir yöntemle çöpleri toplarız." (ÖK25)

"Topu attığımda etrafındaki bütün yerdeki geri dönüşüm malzemelerini toplar. Topun adı: Geri Dönüşüm Topu olur." (ÖK26)

Öğrencilerin verdiği cevaplar, felsefi soruşturma sonucunda özellikle doğayı koruma ve çevresel duyarlılık konularında yoğun bir bilinç geliştirdiklerini ve bu bağlamda yaratıcı çözümler ürettiklerini göstermektedir. Ayrıca, öğrencilerin düşüncelerini somut tasarımlarla ifade edebildikleri ve hayal güçlerini kullanarak çeşitli özelliklerle donatılmış bir top tasarlayabildikleri gözlemlenmektedir.

Bu bağlamda, öğrencilerin önerdikleri tasarımlar aracılığıyla çevresel sorunlara ve geri dönüşüm konseptine yönelik çeşitli çözümler sundukları görülmektedir. Doğanın korunması, atıkların toplanması, geri dönüşüm özelliklerinin entegre edilmesi gibi unsurlar, öğrencilerin yaratıcı düşünce ve çevresel sorumluluk konularındaki farkındalıklarını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, bu felsefi soruşturma sonucunda elde edilen öğrenci görüşleri, çocukların çevresel konularda duyarlılık geliştirebilecekleri, yaratıcı düşüncelerini somut tasarımlara dönüştürebildikleri ve önerdikleri çözümlerle çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunabilecekleri şeklinde değerlendirilebilir.

## 5. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu araştırmada, "Hayat Bilgisi Dersinde Temel Becerilerin ve Yaratıcılığın Çocuklar İçin Felsefe Yaklaşımı ile Öğretimi" hedeflenmiş ve öğrenci görüşleri değerlendirilmiştir. Altı etkinlikle uygulanan P4C yaklaşımı, öğrencilerin temel becerileri ve yaratıcılıkları üzerinde olumlu etkiler bıraktığı gözlenmiştir. Bu sonuçlar, alanyazını onaylayarak öğrencilerin iletişim, iş birliği ve yaratıcılık gibi temel becerileri destekleyen tasarımlar ortaya koyduklarını göstermektedir (Özmete, 2011). P4C uygulamaları, öğrencilerin doğru sorular sorma ve eleştirel düşünce becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamıştır.

Alanyazınla paralel olarak, bu çalışmada, öğrencilerin P4C uygulaması sayesinde, günlük yaşam problemlerine cevap bulma yetenekleri artmış ve problem çözme becerilerini geliştirmişlerdir (Hızlı Alkan, 2016). Ayrıca, öğrencilerin kendilerini ifade etme yeteneklerinde artış ve özgüvenlerinde güçlenme gözlemlenmiştir. Bu durum, P4C yaklaşımının öğrencilere aktif katılım ve derin düşünme imkanı tanıdığını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin P4C uygulamalarıyla kazandıkları temel beceriler arasında, önceki bazı çalışmalara ek olarak, sağlıklı seçim yapabilme, analiz yeteneği, iletişim kabiliyeti, çevrelerine uyum sağlama, sorumluluk alma ve değer kavramını içselleştirme bulunmaktadır (Fredrick, 2008; Grabinger & Dunlap, 1995). Bu, öğrencilerin hayatları boyunca işlerine yarayacak temel yaşam becerilerini kazandıklarını göstermektedir.

P4C yaklaşımının, öğrencilere sadece temel beceriler kazandırmakla kalmayıp aynı zamanda akademik başarılarını artırdığı ve öğrenmeye karşı pozitif bir bakış açısı geliştirdiği gözlenmiştir. Bu bağlamda, önceki çalışmalara (Öztürk, 2015) katkıda bulunarak P4C'nin eğitim programları içinde nitelikli bir şekilde uygulanmasıyla eğitim kalitesinde artış sağlanabileceği sonucuna varılmıştır.

P4C uygulamalarının öğrencilerin merak duygusunu artırdığı, derse olan ilgilerini yükselttiği ve 21. yüzyıl becerilerini geliştirdiği sonucu da ortaya çıkmıştır (Gündoğan, 2019; Kalemkuş & Bulut Özek, 2020). Zaten halihazırda bu yaklaşımın, öğrencilerin gerçek yaşamla ilişkilendirilebilen konular üzerinde düşüncelerini sağladığı ve bu sayede öğrenmeye olan motivasyonlarını artırdığı görülmüştür (Aydede & Kesercioğlu, 2010; Kalem & Fer, 2003; Robinson, 2006; Sivan vd., 2000).

Bu çalışma, P4C yaklaşımının Hayat Bilgisi dersinde temel beceri kazanımı ve yaratıcılık gelişimi açısından etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir. Öğretmenlere, P4C uygulama eğitimlerinin hizmet içi eğitim olarak sunulması, farklı etkinlik uygulamalarının ve somut örneklerin kullanılması, P4C'nin diğer derslere entegre edilmesi için çeşitli uygulamaların geliştirilmesi, ve bu alanda yapılacak çalışmalara yönelik araştırmaların sahada uygulanması önerilebilir. P4C'nin öğrencilerin temel becerilerini desteklemede ve yaratıcılıklarını açığa çıkarmada etkili bir araç olduğu bu çalışma ile ortaya konmuştur.

#### KAYNAKÇA

- Akan, R. (2022). *Hayat Bilgisi öğretiminde çocuklar için felsefe (P4C) yaratıcı düşünme becerisi etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerisine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Türkiye.
- Akkocaoğlu Çayır, N., & Akkoyunlu B. (2016). Çocuklar için felsefe eğitimi üzerine nitel bir araştırma. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 7(2), 97-133. <https://doi.org/10.17569/tojq.91449>
- Aydede, N. M., & Kesercioğlu, T. (2010). Aktif öğrenme uygulamalarının öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 14-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deubefd/issue/25435/268386>
- Direk, N. (2008). *Filozof çocuk*. Pan Yayıncılık.
- Fredrick, A. T. (2008). Facilitating better teamwork: analyzing the challenges and strategies of classroom-based collaboration. *Business Communication Quarterly*, 71(4), 439-455. <https://doi.org/10.1177/1080569908325860>
- Grabinger, R. S., & Dunlap, C. J. (1995). Rich environments for active learning. <http://www.researchinlearningtechnology.net/index.php/rlt/article/viewFile/9606/11214>
- Gündoğan, A. (2020). İlkokul öğrencilerinin gözünden hayat bilgisi dersi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 31-53. <https://doi.org/10.18039/ajes.681910>

- Hızlı Alkan, S. (2016). *Uygulanan hayat bilgisi öğretim programı'nın yerelleşmesine yönelik ihtiyaç analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Kale, N. (2019). Felsefe öğretimi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 27(1), 113-120. [https://doi.org/10.1501/Egifak\\_0000000427](https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000427)
- Kalem, S., & Fer, S. (2003). Aktif öğrenme modeliyle oluşturulan öğrenme ortamının öğrenme, öğretme ve iletişim sürecine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Educational Sciences Theory & Practise)*, 3(2), 433-461. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/3179/>
- Kalemkuş, F., & Bulut Özek, M. (2021). 21. yüzyıl becerileri konusunda araştırma eğilimleri: 2000-2020 (Ocak ayı). *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 878-900. <https://doi.org/10.33206/mjss.774848>
- McMillan, J. H. (2000). Fundamental assessment principles for teachers and school administrators. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7(8), 1-5. <https://doi.org/10.7275/5kc4-jy05>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2005). Hayat bilgisi öğretim programları (İlkokul 1.2. ve 3. sınıflar). Millî Eğitim Bakanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2009). İlköğretim kurumları hayat bilgisi dersi öğretim programı. <http://tkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden 5.12.2023 tarihinde elde edilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). Hayat bilgisi öğretim programları (İlkokul 1.2. ve 3. sınıflar). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Özmete, E. (2011). Building life skills for empowerment of young people: A conceptual analysis. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-Dergisi*, 28, 1-10. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/510518/>
- Öztürk, T. (2015). Öğrencilerin hayat bilgisi dersi öğretim programındaki temel becerileri kazanmalarına yönelik öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 271-292. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2015.4363>
- Petek Boyacı, N., Karadağ, F., & Gülenç, K. (2018). Çocuklarla felsefe: Felsefi metotlar, uygulamalar ve amaçlar. *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 31(1), 145-173. <https://doi.org/10.20981/kaygi.474657>
- Rábanos, N. L., & Torres, P. A. (2012). Effects of a program for developing creative thinking skills. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 10(3), 1139-1158.
- Robinson, D. F. (2006). *Active learning in a large enrollement introductory biology class: problem solving, formative feedback and teaching as learning*. Yayınlanmamış doktora tezi, Brigham Young Üniversitesi, Provo.
- Sivan, A., Leung, R. W., Woon, C. C. ve Kember, D. (2000). An implementation of active learning and its effect on quality of student learning. *Innovations in education and Training International*, 37(4), 381-389. <https://doi.org/10.1080/135580000750052991>
- Uygun, S., Genç, S. Z., Ülger, A., & Damğa, S. (13-15 September, 2006). Assessment of primary education life studies lesson with respect to constructivist approach of new teaching program. *XV. Educational Sciences Congress Proceedings*, Muğla University Faculty of Education.
- Worley, P. (2009). Philosophy in philosophy in schools. *Think*, 8(23), 63-75. <https://doi.org/10.1017/S1477175609990066>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2020). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Seçkin Yayınları.